

УДК 330.3: 330.15: 342.25

**М.А. Хвесик, доктор економічних наук**

*ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»*

## УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*У статті досліджено поняття і сутність децентралізації влади та субсидіарності в наданні публічних послуг. Обґрунтовано економічні аспекти управління природними ресурсами в умовах децентралізації як необхідні чинники реалізації соціальних прав громадян на місцевому рівні. Запропоновано шляхи зміцнення інституту місцевого самоврядування й розширення можливостей територіальних громад та регіонів у цілому, розвитку фінансової системи через удосконалення податкового та бюджетного законодавства у сфері управління природокористуванням.*

**Ключові слова:** природні ресурси, децентралізація, земельні відносини, місцеве самоврядування, територіальні громади, субсидіарність, державно-приватне партнерство.

Ситуація, яка склалася сьогодні в економічному та соціальному розвитку нашої держави, свідчить про те, що без удосконалення системи територіальної організації влади не можна забезпечити взаємозв'язок адміністративно-територіальних інтересів із загальнодержавними та належний розвиток економічної системи. Без урахування власних економічних і соціальних потреб адміністративно-територіального утворення неможливий ефективний міжрегіональний обмін фінансовими й матеріально-технічними ресурсами. Чітко не визначена компетенція області, району тощо, не забезпечує реального самоврядування на всіх рівнях ієрархічної системи управління господарством держави [1].

У межах певних адміністративно-територіальних одиниць України співіснують дві форми організації місцевої влади – органи місцевого самоврядування і місцеві державні адміністрації [4]. Центральні органи влади представляють інтереси держави, а місцевого самоврядування – лише територіальних громад або їх об'єднань і діяльність їх обмежена територією останніх [2]. Поляризація інтересів центру і регіонів є основою зародження муніципальної влади, яка виникає в процесі децентралізації публічної державної влади. Масштаби та ефективність органів місцевого самоврядування, а відповідно і добробут територіальних громад та країни в цілому безпосередньо залежать від характеру правовідносин між різними владними рівнями. В Україні конституційна модель організації державної виконавчої влади є недосконалою, оскільки місцеві адміністрації існують не тільки для здійснення контрольно-наглядових функцій щодо органів місцевого самоврядування, а й володіють повноваженнями з управління відповідними територіями [2, 4]. Тому досі триває пошук оптимального варіанта взаємодії органів самоврядування та державної виконавчої влади.

Таким чином, метою децентралізації є розширення потенціалу громад, посилення їх мотивації до саморозвитку на основі формування адекватного інституційного середовища, перерозподілу повноважень і функцій виконавчої влади, підвищення ефективності

використання місцевих ресурсів і власних можливостей. Особливо це стосується сільських населених пунктів, котрі нині є переважно депресивними адміністративними утвореннями. Місцеві інтереси набагато краще можуть бути оцінені низовими органами влади, ніж центральними.

Окрім тих функцій, котрі держава виконує як єдине ціле, у кожній її частині існує низка потреб, що не мають загальнодержавного значення, але є суттєво важливими для окремої території. З одного боку, забезпечити задоволення таких інтересів держава не в змозі, з іншого – на місцях краще знають потреби й уподобання населення, тому передача окремих функцій держави на локальний рівень сприяє їх задоволенню.

Зміцнення інституту місцевого самоврядування та відповідно розширення прав і можливостей територіальних громад та регіонів у цілому сприятимуть вирішенню економічних, екологічних, соціальних проблем в умовах децентралізації в Україні, мета якої полягатиме в підвищенні якості життя людини шляхом сталого розвитку територіальних громад як самостійних та дієздатних соціальних спільнот. Члени останніх матимуть можливість ефективно захищати власні права та інтереси через участь у вирішенні питань місцевого значення саме для забезпечення необхідної кількості та якості екологічних, соціальних й адміністративних послуг.

Децентралізовану основу фінансування сфери використання природних ресурсів необхідно створювати, спираючись на концепт консолідованого фінансування за участю всіх зацікавлених сторін – держави, муніципалітетів, бізнесу тощо. Заслуговує на увагу для реалізації в Україні ідея фондів суверенного добробуту як спеціальних інвестиційних фондів, діяльність яких спрямована на збереження активів для довгострокових цілей. У нашій державі можливим є створення ФСД на основі доходів від використання мінеральних ресурсів, земельного, водного та лісового капіталу, від рекреаційної діяльності тощо [3].

Питання про співвідношення централізовано наданого та залученого через механізм децентралізованої влади капіталу має вирішуватися системно з усебічним аналізом та урахуванням інтересів усіх учасників економічної діяльності. Один з найважливіших напрямів перебудови системи управління полягає в децентралізації управління природокористуванням і такому перерозподілі функцій і повноважень, що забезпечив би максимальну ініціативу і самостійність при розпорядженні природними ресурсами на місцях зі збереженням контрольної функції держави.

Муніципальні органи в практиці ЄС є публічно-правовою корпорацією, самоврядною громадою із правами юридичної особи. Поки що в Україні таких структур не створено, об'єктивно існують місцеві органи влади та органи місцевого самоврядування з відповідним розподілом повноважень.

Основою економічної самостійності регіону в управлінні природними активами в умовах децентралізації влади має стати створення дієвої системи муніципального корпоративного регулювання та відповідне розмежування повноважень держави й регіону в управлінських сферах на основі гармонійного поєднання державного контролю і місцевого самоврядування з визначенням регіональних та загальнодержавних пріоритетів.

Останнім часом у світі в галузях, які традиційно перебували в державній власності та управлінні, відбуваються значні інституціональні зміни. Залишаючи за собою право регулювання й контролю за діяльністю об'єктів, уряди передають їх бізнес-структурам у тимчасове довгострокове користування на основі концепції публічно- або державно-приватного партнерства, яка стала альтернативою приватизації життєво важливих об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення.

Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI від 1 липня 2010 р. дає змогу реалізовувати партнерські відносини між публічним та приватним секторами. Пріоритетні аспекти запровадження такого партнерства в управління природокористуванням обумовлені трьома складовими, а саме: підвищенням рівня капіталізації природних ресурсів, корпоратизацією природно-ресурсних відносин та формуванням відповідного інституційного середовища.

З метою вдосконалення системи управління природними ресурсами на територіальному рівні необхідно реалізувати комплекс першочергових заходів:

- розробити корпоративно-партнерські схеми взаємодії державного та приватного секторів у сфері використання природних ресурсів;
- упровадити інноваційні форми управління експлуатацією природно-ресурсних об'єктів (структурні, проектні, кластерні, корпоративні);
- удосконалити контроль за станом природно-ре-

сурсних об'єктів на засадах корпоративної соціальної відповідальності;

- упорядкувати відносини володіння, розпорядження та використання територіальних природних ресурсів на засадах передачі повноважень;
- дійснити комплексну оцінку регіональних природних ресурсів, підвищити їх капіталізацію на основі природно-ресурсної ренти;
- створити на різних територіальних рівнях фонди суверенного добробуту з використанням їх коштів на забезпечення сталого розвитку згідно з місцевими, регіональними та загальнодержавними інтересами;
- запровадити на основі концепту муніципального управління систему паритетної участі владних та бізнес-структур в управлінні природно-ресурсними комплексами шляхом формування корпорацій сталого розвитку регіонів.

Таким чином, для ефективної децентралізації управління природними ресурсами в Україні доцільно:

- забезпечити використання гнучких форм структурного та проектного управління й регулювання розвитку природно-економічних комплексів, кластерно-корпоративної форми господарювання;
  - активувати процес комплексної оцінки та капіталізації природних активів;
  - сприяти створенню фінансової основи для територіального розвитку шляхом запровадження фіскальних механізмів перерозподілу регіональної ренти, капіталізації природних ресурсів, сек'юритизації природного капіталу за допомогою інструментів фондового ринку;
  - реалізувати концепт сталого регіонального розвитку депресивних та відсталих регіонів на основі поєднання селективних господарських режимів (С(В)ЕЗ, ТПР, технопарк, технополіс, агрополіс та ін.) з програмуванням та корпоратизацією регіонального управління за кластерним підходом і проектними формами менеджменту та фінансування господарської діяльності;
  - передбачити максимально можливе поглиблення процесу гармонізації взаємовідносин між центром та регіонами шляхом законодавчого закріплення за регіонами відповідних повноважень;
  - урахувати те, що децентралізація в управлінні природними ресурсами у світі ґрунтується на конституційних нормах кожної країни та залежить від її адміністративно-територіального устрою (унітарна держава або федерація);
  - створити систему управління природними ресурсами за участю місцевих співтовариств (УПРМС);
  - запровадити таку модель децентралізації, яка б найбільш повно враховувала національні особливості регіоналізації та економічного розвитку;
- і використання місцевих ресурсів на території, щодо якої вони здійснюють владні повноваження за муніципальним принципом управління на правах публічної корпорації (рис. 1).

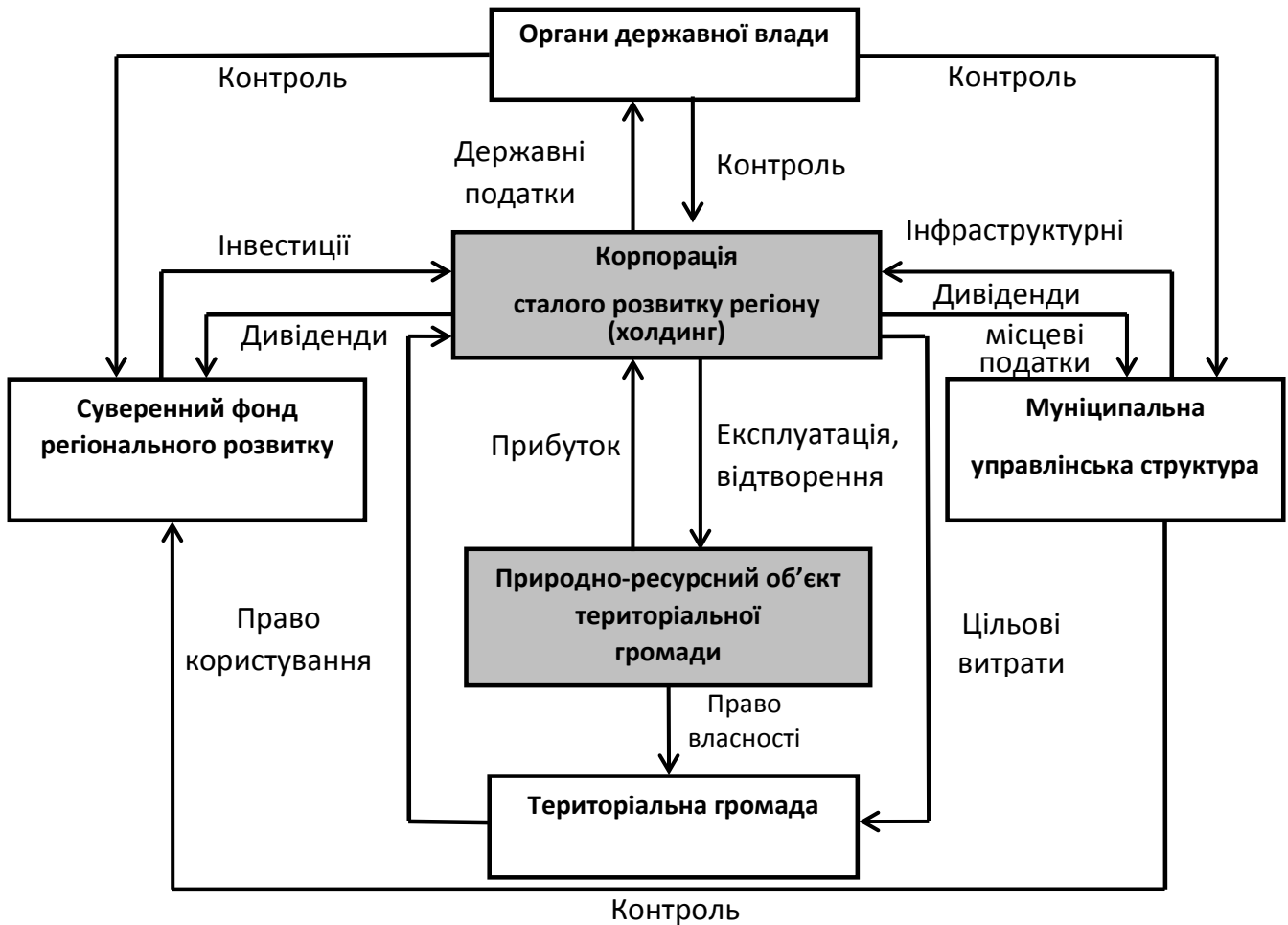


Рис. 1.

### Стратегічна модель муніципального децентралізованого управління природокористуванням в Україні

До основних цілей вдосконалення системи управління земельними ресурсами на місцевому рівні пропонуємо включити: визначення порядку розподілу земель на користь найбільш ефективних варіантів використання (беручи до уваги не лише індивідуальні витрати і вигоди, але й суспільні); охорону і поліпшення земельних ресурсів; охорону навколишнього середовища і забезпечення сприятливих умов для життя людей; формування системи гарантування прав на землю; перерозподіл доходів від використання земельних ресурсів з урахуванням земельних рент I (суспільна частка) і II (індивідуальна частка). Відповідно до основних цілей управління земельними ресурсами як економічної функції права власності на землю необхідно визначити найважливіші напрями формування комунального сектору у землекористуванні.

Враховуючи досвід і переваги управління лісами й лісовим господарством у зарубіжних країнах, для реалізації функцій ведення господарської діяльності на принципах самокупності при збереженні державних

інтересів у цій сфері доцільно за досвідом Польщі, Чехії та інших країн на базі держлісгоспів, апарату Держлісагентства України та його обласних управлінь створити госпрозрахункову Національну акціонерну холдингову компанію «Ліси України», яка матиме регіональні дирекції та охоплюватиме не тільки лісгоспи й мисливські господарства, а й сукупність обслуговуючих підприємств національного рівня (рис. 2).

Низку організацій та установ наукового, проектно-вишукувального, лісовпорядкувального профілю, які виконують важливі державні функції, доцільно залишити на бюджетному фінансуванні в прямому підпорядкуванні Департаменту лісового та мисливського господарства.

З метою централізації виконання функцій охорони та захисту лісових ресурсів в одній державній структурі пропонується ряд національних природних парків і природних заповідників Держлісагентства передати у сферу підпорядкування Міністерства екології та природних ресурсів України.

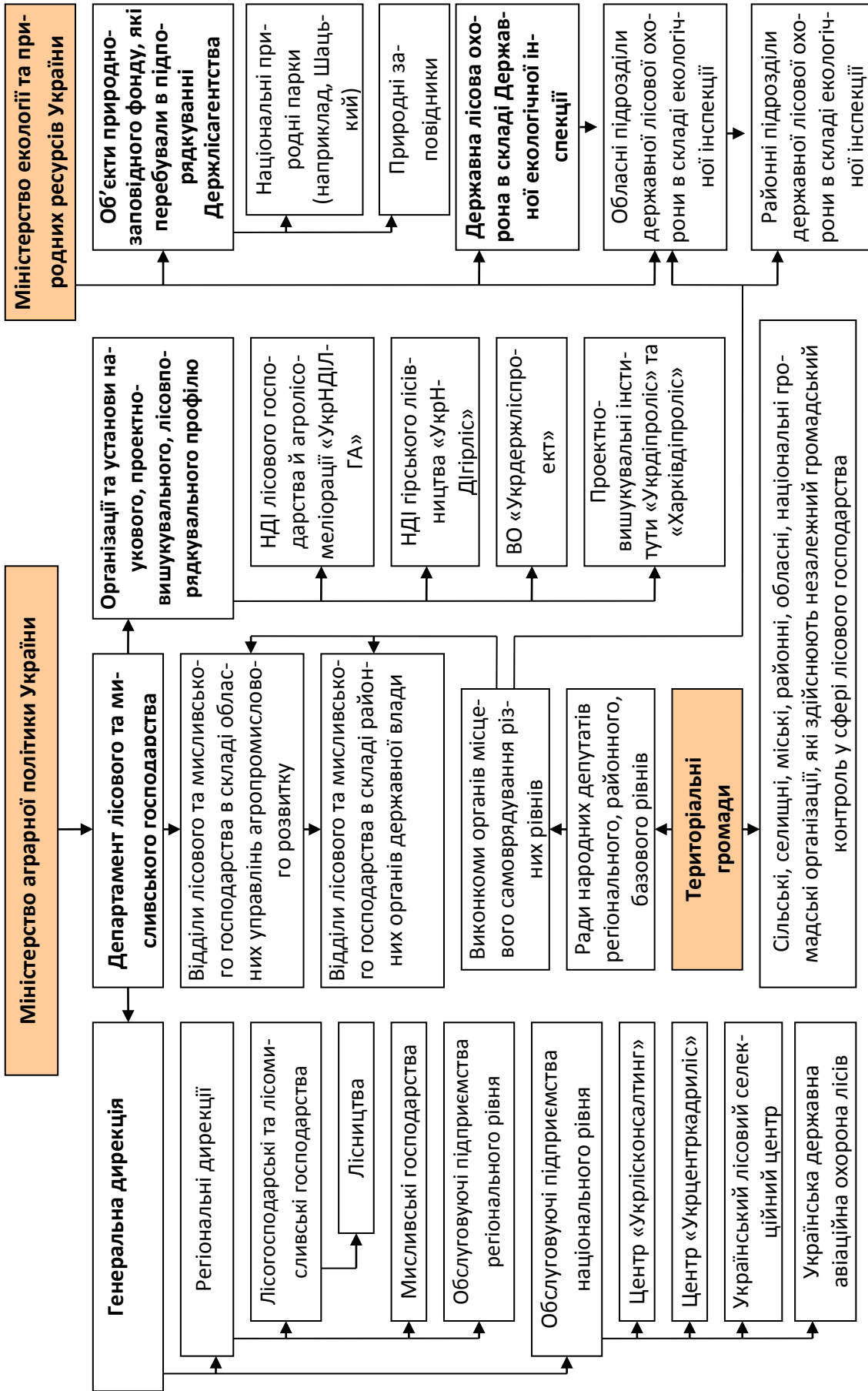


Рис. 2.

Трансформована система державного та громадського управління лісовим і мисливським господарством України



Функції державного нагляду і контролю за використанням та охороною лісових ресурсів рекомендовано покласти на Державну екологічну інспекцію, до складу якої включити підрозділи державної лісової охорони усіх рівнів управління, оптимізувавши штат і зменшивши розміри бюджетного фінансування їх діяльності.

Участь громад в управлінні лісовими ресурсами полягає в реалізації права місцевого населення щодо ухвалення рішень з питань лісового господарства та отримання вигод (фінансових і в натуральній формі) від результатів господарювання. В наявних умовах у громадських лісах слід надавати перевагу професійному веденню лісового господарства, яке зазвичай здійснюється найнятими спеціалістами. При жорстко регламентованих вимогах щодо збереження сталої величини вкритої лісом площі прийнятними можуть бути також лісові концесії. Однак існує потреба в апробації зазначених підходів до управління на пілотних територіях.

В умовах децентралізації влади доцільним є створення органів громадського лісового контролю, що користуються довірою місцевого населення й ознайомлені з особливостями лісового господарства на місці. Такі органи покликані збалансовувати інтереси місцевого населення та лісгосподарських підприємств. Під громадським лісовим контролем розуміємо діяльність органів місцевого самоврядування щодо нагляду за використанням, охороною та відтворенням лісів на відповідній території.

Перехід системи управління водними ресурсами на басейновий принцип не вирішує повністю комплекс проблем ефективного використання водних ресурсів, особливо в частині підвищення рівня капіталізації при їх використанні у відтворювальному процесі, інвестиційного забезпечення модернізації водогосподарської інфраструктури, впровадження інструментів реінжинірингу гідротехнічних споруд, що обслуговують меліоративні системи в зонах зрошення та осушення.

Потребує свого вирішення і проблема законодавчої підтримки нових проектів (особливо для сільських територіальних громад). Варто відзначити, що у контексті впровадження засад децентралізації сільські громади можуть виступати точками концентрації локальних ініціатив у сфері управління водними ресурсами.

Однією з основних перешкод децентралізації системи водопостачання та водовідведення в Україні є відсутність необхідного фінансування з метою експлуатації інфраструктури та інвестицій, що характерне не тільки для сільських районів, а й міст. Для підтримки ВГП на місцевому рівні пропонується розглянути чотири основних альтернативних механізми фінансування проектів:

- Об'єднання інвестиційних проектів у загальний пул.
- Об'єднання фінансових ресурсів у загальний пул.
- Створення державно-приватних партнерств.

- Формування інвестиційних ресурсів, які генеруються за рахунок посилення ефективності господарювання і насамперед вжиття заходів, спрямованих на підвищення енергоефективності.

Таким чином, з метою нарощення інвестиційних можливостей розширеного відтворення водно-ресурсного потенціалу та модернізації водогосподарської й водоохоронної інфраструктури необхідно:

- налагодити партнерські відносини муніципалітетів з суб'єктами підприємницької діяльності щодо використання водних та водогосподарських об'єктів, які виступають основними джерелами питного водопостачання, й водогосподарських споруд, що є складовими цілісних водопровідно-каналізаційних та водогосподарсько-меліоративних комплексів, шляхом розширення переліку видів водокористування, на які поширюються угоди державно-приватного партнерства з внесенням відповідних змін у закони України «Про державно-приватне партнерство» та «Про концесії»;

- удосконалити систему стягнення орендної плати за користування водними об'єктами місцевого значення в бік збільшення нормативів плати, виходячи з басейнової приналежності орендованого об'єкта, його господарського значення та заходів щодо поліпшення умов водокористування, виконаних за рахунок коштів Державного й місцевих бюджетів;

- поглибити диференціацію при встановленні нормативів плати за спеціальне водокористування (необхідно розмежувати підходи до такої диференціації залежно від того, чи є вода матеріально-речовою складовою готової продукції (виробництво напоїв, консервних виробів тощо), чи забезпечуючим компонентом виробничого процесу (зрошення сільськогосподарських угідь, очистка нафти, миття коренеплодів, забезпечення роботи енергетичних потужностей тощо);

- у процесі розробки нової системи диференціації нормативів плати за спеціальне водокористування щодо галузей, де вода є забезпечуючим компонентом, необхідно виходити з наявності на відповідних територіях поверхневих та підземних вод, а також обсягів їх використання.

З огляду на це, реформування потребує вся інституціональна система водокористування (система управління водними ресурсами є її складовою) шляхом введення нових інституціональних форм господарського освоєння водно-ресурсного потенціалу, зорієнтованих на вирішення водних і водогосподарських потреб територіальних громад, встановлення партнерських відносин між державою та суб'єктами приватного підприємництва і здатних забезпечити диверсифікацію джерел інвестування водогосподарських та водоохоронних проектів.

Отже, враховуючи міжнародний досвід, зокрема Польщі, фінансово-бюджетної децентралізації системи управління водогосподарськими підприємства-

ми на рівні територіальних громад, можна зробити висновок, що важливим є використання альтернативного суб'єкта впливу – спеціалізованих управлінських структур, які можуть бути активовані на поточному етапі чи у майбутньому з метою поліпшення функціонування водогосподарського комплексу держави. Як правило, такі структури пов'язані зі сферою управління або фінансово-економічними відносинами. На нашу думку, метою формування зазначених суб'єктів є взаємна вигода: для відповідних управлінських структур – це переважно отримання прибутку, для держави – поліпшення окремих характеристик функціонування (якості води, територіальних ознак, процесів управління тощо).

Варто відзначити, що при використанні альтернативних суб'єктів важливо дотримуватися принципу узгодження інтересів усіх сторін, що залучаються до реалізації проекту. За таких умов будуть враховані позиції всіх зацікавлених сторін та реалізовані цілі й завдання кожного з учасників процесу взаємодії. Такими альтернативними суб'єктами управління ВГП можуть бути відповідні акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, спеціалізовані управляючі компанії (SPV) тощо. Функції вищезазначених суб'єктів полягають в організації та наданні

комунальних послуг. Основними джерелами їх фінансування є комерційні або пільгові позики. В деяких випадках муніципалітети як акціонери вкладають кошти в ці компанії з тим, щоб вони могли розпочати власну діяльність. Структура акціонерів компаній не відрізняється великою кількістю учасників; як правило, основна частка належить відповідному муніципалітету або асоціації муніципалітетів, що заснували компанію, внаслідок чого муніципалітети можуть впливати на її розвиток і діяльність, оскільки акціонери мають право обирати і відкликати членів правління або наглядової ради.

Муніципалітети встановлюють тарифи на комунальні послуги і тому нерідко впливають на діяльність водогосподарських підприємств (ВГП) незалежно від обраної організаційно-правової форми. Через політичний тиск місцеві органи прагнуть встановлювати дуже низькі тарифи, що не покривають фактичні витрати (експлуатація, поточний ремонт та утримання основних фондів) на надання комунальних послуг, які частково компенсуються за рахунок субсидій з місцевого бюджету.

Розглянемо більш детально схему фінансово-бюджетної децентралізації системи управління підприємствами водогосподарського комплексу (рис. 3).

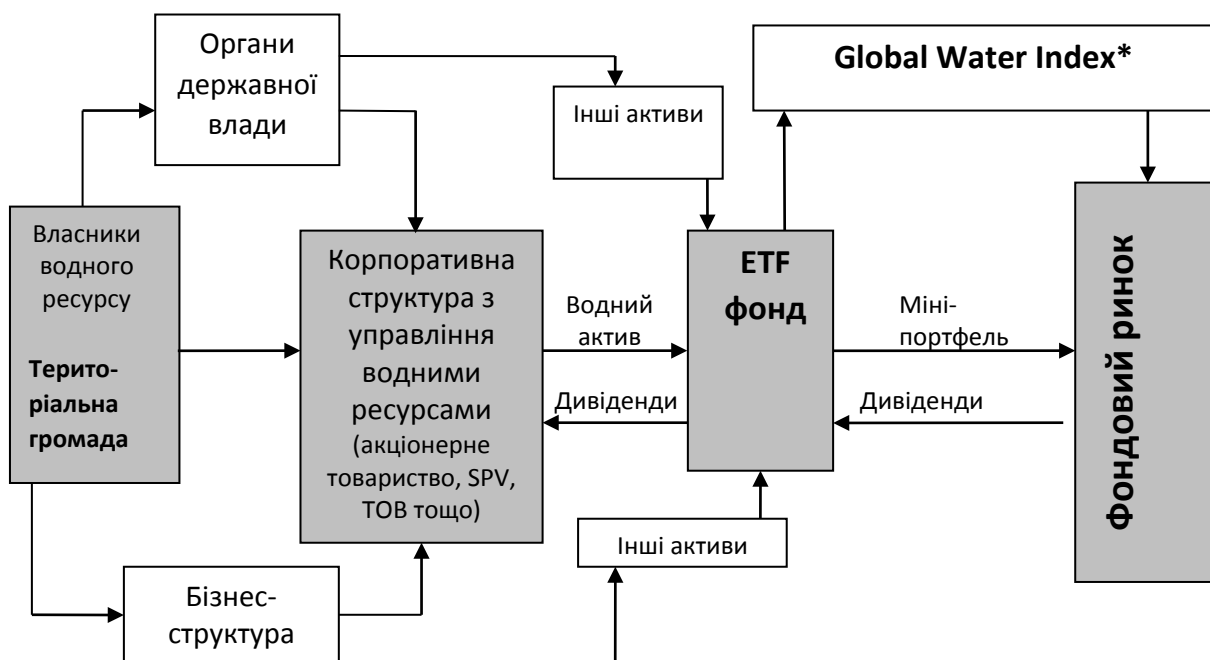


Рис. 3.  
Схема фінансово-бюджетної децентралізації системи управління водогосподарськими підприємствами на рівні територіальних громад

Отже, з метою децентралізації водно-ресурсної сфери необхідно передати правомочності користування водним ресурсом від територіальної громади до корпоративної структури з управління водними ресурсами (створеної на умовах ДПП). До її складу входять бізнес-структура, органи державної влади та територіальна громада, власне перша та остання у результаті діяльності корпорації отримують дивіденди. Кожен елемент корпорації робить свій внесок: бізнес-структура – інвестиції; органи державної влади надають у користування інфраструктурні об'єкти та виконують контролюючу функцію, натомість отримують податкові надходження та відновлену інфраструктуру, у результаті чого підвищується рівень соціального забезпечення життя населення. Далі корпоративна структура надає ETF\* фонду власні активи, відбувається їх трансформація в акції ETF, які, групуючись у міні-портфель, вводяться у діяльність фондового ринку. ETF обов'язково орієнтується на Глобальний водний індекс, котрий, у свою чергу, визначає вартість акцій. На фондовому ринку під цінні папери залучаються інвестиції, і таким чином водно-ресурсна сфера наповнюється фінансовими ресурсами.

З метою реалізації наведеної схеми (див. рис. 3) створення та подальше функціонування відповідної системи управління повинні ґрунтуватися на таких принципах, як соціальна справедливість, захист інвесторів, контрольованість, ефективність, правова упорядкованість, прозорість, відкритість, конкурентність.

На сучасному етапі питання поводження з відходами в Україні регулюються переважно на місцевому рівні. Це стосується надання дозвільної документації підприємствам, системи обліку інформації, здійснення функцій контролю тощо. Деякі з цих повноважень реалізуються органами місцевої влади лише частково. Зокрема, це стосується можливостей виокремлення у рахунках за комунальні послуги плати за поводжен-

ня з твердими побутовими відходами (ТПВ) та затвердження тарифів на послуги із вивезення ТПВ [5].

Процес децентралізації має, в першу чергу, стосуватися сфери поводження з твердими побутовими відходами. Змістовно він охоплює питання тарифоутворення на захоронення й перероблення ТПВ.

В контексті децентралізації з метою створення належних фінансових передумов для вирішення проблеми ТПВ доцільно забезпечити переведення на місцевий рівень (до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища (ФОНПС) 50 % надходжень від екологічного податку та 100 % платежів за збитки, завдані довкіллю внаслідок порушення природоохоронного законодавства. Ще 20 % надходжень від екологічного податку має спрямовуватися до обласних ФОНПС.

Питання децентралізації повинні стосуватися також забезпечення можливостей співробітництва між муніципалітетами й спільної реалізації проектів. Це особливо важливо в контексті створення об'єктів інфраструктури поводження з відходами (зокрема, будівництва регіональних полігонів). Має бути передбачено механізм делегування повноважень місцевих органів управління базового рівня на районний у частині визначення компанії-перевізника ТПВ та встановлення тарифу. Зазначене сприятиме прискоренню охоплення невеликих населених пунктів послугами з вивезення відходів. До повноважень органів влади районного рівня може бути віднесено розроблення планів санітарної очистки населених пунктів.

Процес децентралізації не повинен стосуватися окремих аспектів сфери поводження з небезпечними відходами. Щодо дозвільної системи для відходів I–III класу небезпеки питання має вирішуватися на обласному рівні, а IV класу небезпеки – на місцевому. Це пов'язано в першу чергу з дефіцитом кваліфікованих кадрів та необхідністю забезпечення комплексного підходу до вирішення питання поводження з відходами.

### Література

1. Економічні аспекти управління природними ресурсами та забезпечення сталого розвитку в умовах децентралізації влади в Україні / [за наук. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика, д.г.-м.н., проф. С.О. Лизуна ; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»]. – Київ : ДУ ІЕПСР НАН України, 2015. – 72 с.
2. Євтушенко О.Н. Проблеми децентралізації державної влади і місцевого самоврядування в Україні / О.Н. Євтушенко // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : наук. вісник / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – Кітів : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – Вип. 29. – С. 323–329.
3. Міценко В.С. Програмне планування розвитку мінерально-сировинної бази України: методологія і практика / В.С. Міценко. – К. : Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку України Національної академії наук України, 2011. – 157 с.
4. Трачук П.А. Децентралізація та проблеми адміністративного самоврядування / П.А. Трачук // Держава і право : зб. наук. праць. – 2010. – № 48. – С. 242–247.

\*Global Water Index – індекс, який відображає вартість акцій 50 найбільших компаній у сфері водозабезпечення.

\* ETF фонд – біржовий інвестиційний фонд, індексний фонд, паї (акції) якого обертаються на біржі. Структура ETF повторює структуру обраного базового індексу.

5. Удосконалення системи управління відходами в Україні в контексті європейського досвіду / [Мищенко В.С., Виговська Г.П., Маковецька Ю.М., Омеляненко Т.Л.]. – Київ : Лазурит-Поліграф, 2012. – 120 с.

#### References

1. Khvesyk, M.A. (Ed.). (2015). *Ekonomichni aspekty upravlinnia pryrodnyimi resursamy ta zabezpechennia staloho rozvytku v umovakh detsentralizatsii vlady v Ukraini; Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy»*. Kyiv, DU IEPSR NAN Ukrainy.
2. Ievtushenko, O.N. (2009). *Problemy detsentralizatsii derzhavnoi vlady i mistseve samovriaduvannia v Ukraini. Hileia. Istorychni nauky. Filosofski nauky. Politychni nauky : nauk. Visnyk. Nats. ped. un-t im. M.P. Drahomanova*. Kyiv. Vyd-vo NPU im. M.P. Drahomanova, 29, 323–329.
3. Mishchenko, V.S. (2011). *Prohramne planuvannia rozvytku mineralno-syrovynnoi bazy Ukrainy: metodolohiia i praktyka. Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku Ukrainy Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy, Kyiv*.
4. Trachuk, P.A. (2010). *Detsentralizatsiia ta problemy administratyvnoho samovriaduvannia. Derzhava i pravo: zb. nauk. Prats, 48, 242–247*.
5. Mishchenko, V.S., Vyhovska, H.P., Makovetska, Yu.M. & Omelianenko, T.L. (2012). *Udoskonalennia systemy upravlinnia vidkhodamy v Ukraini v konteksti yevropeiskoho dosvidu*. Kyiv, Lazuryt-Polihraf.

**Хвесик М.А.**

#### **Управление природными ресурсами в условиях децентрализации**

*В статье исследовано понятие и сущность децентрализации власти и субсидиарности в предоставлении публичных услуг. Обоснованно экономические аспекты управления природными ресурсами в условиях децентрализации как необходимые факторы реализации социальных прав граждан на местном уровне. Предложены пути укрепления института местного самоуправления и расширения возможностей территориальных общин и регионов в целом, развития финансовой системы через совершенствование налогового и бюджетного законодательства в области управления природопользованием.*

**Ключевые слова:** природные ресурсы, децентрализация, земельные отношения, местное самоуправление, территориальные общины, субсидиарность, государственно-частное партнерство.

**Khvesyk M. A.**

#### **Management of natural resources in a decentralized**

*This article explores the concept and essence of power decentralization and subsidiarity in the provision of public services. Grounded economic aspects of natural resource management under decentralization as essential factors of social rights of citizens at the local level. Ways to strengthen local government institution and empower local communities and regions in the whole of the financial system by improving tax and budget legislation in the field of environmental management.*

**Key words:** natural resources, decentralization, land relations, local government, local communities, subsidiarity, public-private partnership.

**Рецензенти:**

Лупенко Ю.О. – д.е.н.

Дорош Й.М. – к.е.н.

Стаття надійшла до редакції – 19.04.2017 р.